

Тетяна ВОЛОЩУК
студентка економічного факультету
ДВНЗ “Ужгородськи національний університет”
Науковий керівник:
к.е.н., доцент Огородник В.О.

ОСОБЛИВОСТІ ВАЛЮТНОЇ ПОЛІТИКИ НБУ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ВАЛЮТНИЙ РИНОК УКРАЇНИ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Сьогодні в Україні спостерігаються значні проблеми, пов'язані з коливанням валютного курсу, існуванням «чорного» ринку валюти в Україні та доларизацією економіки. Розбалансованість валютного ринку, негативне сальдо торговельного балансу, високі темпи інфляції свідчать про те, що нині необхідно вибрати оптимальну систему регулювання валютного ринку та проводити ефективну валютну політику.

Валютний ринок відіграє надзвичайно важливу роль в економічному житті держави, і може як стримувати, так і стимулювати економічне зростання країни та відповідно впливати на стан окремих секторів, галузей, підприємств, а також на місце держави на світовому ринку. В умовах інтеграції України у світове господарство валютний ринок потребує удосконалення його функціонування. На сучасному етапі Україна зіткнулася з рядом проблем, що стосуються регулювання валютного ринку, проведення валютно-курсової політики, спекулятивних валютних операцій та ін.

Валютний ринок як ключовий елемент світової фінансової системи характеризується посиленням процесів трансформації, диверсифікації та глобалізації. Він являє собою сукупність відносин щодо здійснення операцій з купівлі-продажу іноземної валюти, інших валютних цінностей, цінних паперів у іноземній валюті та руху іноземних капіталів[1].

Основним елементом національного валютного ринку, який визначає його відношення до міжнародного є валютний курс. Сьогодні питання валютного курсу для нашої держави є надзвичайно болючим. В умовах фінансової та політичної нестабільності спостерігається 100% інфляція і знецінення національної грошової одиниці. Курс долара та євро зростає шаленими темпами, і за останній період часу він змінився майже у 3 рази. В табл.1 наведено динаміку валютного курсу за останні 8 років.

Таблиця 1

Динаміка валютного курсу за 2006 – 2015 рр.

Рік	2006	2008	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Курс (за 1 доллар)	5,05	5,26	7,94	7,97	7,99	7,99	13,90	28.04
Курс (за 1 євро)	6.415	7,1	10.77	10.40	10.6	11.12	18.00	31.77

Як бачимо, у 2006-2007 роках відбувалось помітне зміцнення гривні, що було спричинено високими урожаєми та подорожчання сільгосппродукції, розвитком будівництва та металургії. Але у 2008 році криза не оминула нашу державу і після структурних змін на всіх основних ринках світу курс гривні підскочив з 5 до 7 грн. за доллар і надалі НБУ підтримував його на такому рівні досить тривалий період часу. У зв'язку з політичними подіями 2013 року, НБУ прийняв рішення зробити режим

вільного плавання валютного курсу, і як наслідок він зріс майже у 2 рази. 2014-2015 рр. - роки змін. Воєнні події, нестабільна економічна та політична ситуація, неефективна політика НБУ остаточно підірвали стабільність національної одиниці. Нижче наведено дані, як зріс курс за останні 3 місяці.

Вранці 25 лютого курс долара досяг рекордного свого значення 36 грн. за 1 доллар, а ввечері він впав до 26 грн. за доллар. Зрозуміло, що це чергова валютна спекуляція, яка знову визвала паніку населення. За рік курс піднявся до 28 грн. за 1 доллар і 32 грн. за 1 євро, що повністю підриває національну економіку, виробництво, імпорт, соціальний рівень життя суспільства.

Найбільшою проблемою валютного ринку є неефективна політика головного його суб'єкта - Національного Банку України. На нього покладено стратегічні завдання – підтримувати стабільність грошової одиниці та банківської системи в цілому. В 2014 році НБУ проводив різноманітні заходи суто адміністративного, імперативного характеру, тобто застосовувалися одні обмеження. Саме це і породило у населення недовіру до банківської системи. Люди вже не впевнені, що банки повернуть їм гроші, що банки - це надійні установи, де можна зберігати свої гроші на вигідних умовах. І як наслідок відбувається колосальний відтік капіталу з банків, адже люди масово знімають депозити. На нашу думку, НБУ повинен діяти в іншому напрямі, а саме провадити стимулюючі заходи. Як кажуть, довіру втратити легко, а от повернути її надзвичайно важко і для цього потрібен час.

Також недовіру до банківської системи породжує і постійна зміна керівництва. Лише за останні два роки змінились три голови НБУ. Звісно, це також впливає на валютну політику, адже у кожного з керівників були свої погляди і методи регулювання та контролю.

Сьогодні ключовим елементом політики голови Нацбанку є не підтримання валютного курсу, а підтримання необхідного рівня інфляції. Так, можливо даний метод є ефективним у країнах з розвинутою і стабільною економікою, де валютний курс не відіграє практично ніякої ролі, бо він знаходиться на однаковому рівні і його коливання незначні. Проте наша економіка надзвичайно залежить від імпорту і саме валютний курс є основним елементом, що на неї впливає. На нашу думку, орієнтування на інфляційне таргетування та не підтримку валютного курсу – не є правильним методом діяльності НБУ. Сьогодні в нашій державі індекс інфляції станом на жовтень дорівнює 102,4% , тобто гривня девальвуює прискореними темпами.

Ще одним недоліком діяльності НБУ, що стосується валютного ринку, - це відсутність контролю за грошми під час здійснення рефінансування банків. Нацбанк надає кредити комерційним банкам, які у свою чергу використовують їх для валютних спекулятивних операцій. Сьогодні банки зорієнтовані лише на отриманні прибутків саме від спекулятивної діяльності, і з цим потрібно боротись. Лише за дев'ять місяців 2104 року українські банки заробили на валютних операціях близько 6,6 млрд. гривень, що майже в чотири рази більше, ніж показник за такий же період минулого року в 1,8 млрд. грн..

Негативний вплив на стан валютного ринку чинить і рівень тінізації економіки, що позбавляє його чималих ресурсів, а також знижує ефективність застосовуваних Нацбанком монетарних й валютних регулятивних заходів. Рівень тінізації приблизно становить 50% за статистичними даними, але на практиці насправді набагато більше [3].

Тінізація економіки пов'язана з так званим процвітанням «чорного» валютного ринку. Наразі в країні сформувалося відразу кілька курсів гривні – офіційний, який встановлює НБУ, міжбанківський і так званий чорний (або сірий). В Україні дедалі складніше купити долари легально, зате немає особливих проблем з придбанням валюти у спекулянтів. Правда, курс у міняє на 1-2 грн. за долар вище офіційного. Незважаючи на це, обороти офіційного ринку падають, а тіньового ростуть. Останнім часом обсяг торгів на міжбанку, як правило, не перевищує \$ 300-400 млн. на день. 6 жовтня був поставлений анти рекорд – загальна сума угод досягла \$ 192 млн., тоді як у жовтні 2013 року щоденний обсяг торгів на міжбанку становив близько \$ 1 млрд.

Оскільки в сучасних умовах механізм реалізації валютної політики направлений на підтримання фінансової стабільності, він має базуватися на керованості реального валютного курсу та здатності протистояти зовнішнім та внутрішнім шокам. Цей критерій, на нашу думку, є ключовим у оцінюванні результативності валютної політики НБУ з точки зору впливу на фінансову стабільність економіки.

Для цього на першому етапі пропонується визначити керованість реального валютного курсу гривні до долара США в контексті спроможності зберігати параметри у чітко визначених межах протягом тривалого часу.

Необхідно також вдосконалити монетарні заходи з метою активізації залучення депозитів у населення і юридичних осіб; розробити та впроваджувати програму довгострокового фінансового кредитування, з метою залучення заощаджень, наповнення ресурсами валютного ринку та їх направлення на розвиток реального сектору економіки, а не розкручування спекулятивних ігор; забезпечити прогнозованість валютного курсу гривні.

Отже, проаналізувавши стан сучасного валютного ринку в Україні, можна зробити висновок, що ключовими його проблемами є:

По-перше, це наявність тенденції до різкої девальвації гривні стосовно іноземних валют, що негативно впливає на економічний розвиток і темпи інфляції в країні.

По-друге, значне підвищення попиту на іноземні валюти у населення внаслідок ослаблення довіри до національної грошової одиниці, що призвело до зростання рівня доларизації у країні.

По-третє, неефективний контроль за валютними операціями, що мають спекулятивний характер.

По-четверте, невиконання НБУ своєї функції контролера та регулятора валютного ринку, неефективність адміністративних методів НБУ.

Список літератури:

1. Арбузов С. Г. Банківська енциклопедія / С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. – К. : Центр наукових досліджень Національного банку України : Знання, 2011. – 504 с.
2. Конвертована валюта [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukr.vipreshebnik.ru/entsiklopediya/56-k/2589-konvertovana-valyuta.html>.
3. Мазур І. «Втеча капіталу» з України у системі глобального перерозподілу фінансових ресурсів / І. Мазур // Банківська справа. – 2005. – № 2. – С. 56-63
4. Прибуток комерційних банків від валютних операцій зріс в 4 рази [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.theinsider.ua/business/545cbe73ae5b3/>
5. Проблема доларизації в Україні та шляхи її вирішення / Н. О. Шира // Економіка промисловості. - 2010. - № 4. - С. 12-16. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/econpr_2010_4_4.pdf
6. Словарь банковских терминов [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://insiders.com.ua/spravochnik/bankovskie-terminy/zolotovalyutnye-rezervy>.
7. Средний наличный курс в банках Украины [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://index.minfin.com.ua/chart/?20&USD>.